

Β.Βεσκούκης

Περί ερευνητικής πολιτικής

Πριν από περίπου 10 χρόνια, πολλοί διέβλεπαν την έκρηξη της αγοράς της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών, η οποία επρόκειτο να ακολουθήσει. Στη χώρα μας, συζητούσαμε για το περίφημο "τρένο της πληροφορικής": πότε είμαστε μέσα, πότε έξω, πότε τρέχαμε να το προλάβουμε, πότε βάζαμε το δικό μας βαγόνι, γενικώς η συζήτηση ήταν περί τρένων. Ενίοτε ανακαλύπταμε (προφανώς, μετά από μια επίσκεψη κάποιων σε χώρες όπως η Γαλλία) νέες ιδέες όπως οι "πληροφορικές" (συγχωρέστε μου τυχόν ορθογραφικά λάθη, δεν το βρήκα σε κανένα λεξικό). Όπως και να 'ναι, συζητούσαμε για την ανάπτυξη της πληροφορικής στην Ελλάδα, συχνά κάτω από την ομπρέλα των Ευρωπαϊκών ερευνητικών προγραμμάτων, χρηματοδοτούμενων είτε άμεσα από τις Βρυξέλλες, είτε μέσω κάποιου εγχώριου μηχανισμού. Οι σοβαρότεροι από τους ομιλητές αναφέρονταν σε "στρατηγικούς τομείς μακροπρόθεσμης επένδυσης", σε "υποστήριξη της βασικής έρευνας ώστε να είμαστε στο μέλλον ανταγωνιστικοί" και όλοι συμφωνούσαν ότι πρέπει να γίνει κάποιος "εθνικός", "ουσιαστικός", "ανοιχτός", "πραγματικός" και λοιπώς στολισμένος διάλογος.

Το μέλλον ήρθε, ο διάλογος δεν έγινε, αρκετοί όμως από τους εν δυνάμει διαλεγόμενους είδαν το δικό τους μέλλον να γίνεται καλύτερο μέσα από (νομότυπους, για να μην παρεξηγούμαστε) τρόπους που δεν είναι της στιγμής να σχολιάσουμε. Είχαμε την τύχη, εκείνη την εποχή να προσπαθούμε να παρακολουθούμε τα πράγματα από κοντά. Ακούγαμε ορισμένους να μιλούν για την χρηματοδότηση όχι μόνο των "project", αλλά και της βασικής έρευνας σε θέματα όπως εξειδικευμένες περιοχές της πληροφορικής (τότε γίνονταν λόγος μεταξύ άλλων περί σύνθεσης και αναγνώρισης φωνής) αλλά και σε θέματα βιοτεχνολογίας. "Εκεί", έλεγαν, "υπάρχουν ακόμη σημαντικά περιθώρια παρέμβασης και επένδυσης που σε 10-15 χρόνια θα φέρουν τη χώρα σε ανταγωνιστική θέση διεθνώς".

Τέτοιες απόψεις ακούγονταν χωρίς να είναι δυνατό να γνωρίζουμε αν πραγματικά και κατά πόσο ευσταθούσαν (εμείς, ως αφελείς και καλοπροαίρετοι, διότι άλλοι και ιδιαίτερα οι αποφασίζοντες γνώριζαν ή όφειλαν να γνωρίζουν). Οι περισσότεροι από τους project-άκηδες έλεγαν ότι "κάποιοι που δεν είναι σήμερα (σ.σ.: τότε) ανταγωνιστικοί, θέλουν να εμφανίσουν ως χρήσιμη την βασική έρευνα σε κάτι περίεργα πράγματα, όπως οι βιοτεχνολογίες, ως πρόσχημα για να πάρουν και εκείνοι έργα". Το "ανταγωνιστικό" περιβάλλον των project-άκηδων δεν επέτρεψε την πραγματοποίηση εθνικών επενδύσεων στην βασική έρευνα, παρά μόνο ως άλλοθι και με την λογική κατανομής μέρους των "κονδυλίων" και σε κάποιους "της βασικής έρευνας" για να μην διαμαρτύρονται.

Τα χρόνια πέρασαν, ο διάλογος για τα τρένα (ευτυχώς!) σταμάτησε και τώρα όλοι μιλάνε για την νέα γραμμή που θα τυλίξει τον πλανήτη και στην οποία ο καθένας θα βάζει το τρένο, το αυτοκίνητο, το πατίνι του, ό,τι έχει τέλος πάντων. Η γραμμή ονομάζεται "παγκοσμιοποίηση" και οι αναγνώστες τούτης εδώ της στήλης διαβάζουν που και που και την "άλλη άποψη" επί του θέματος, το οποίο δεν μας απασχολεί ως τέτοιο.

Μας απασχολεί, όμως, κάτι άλλο: αν δεχτούμε ότι η ιστορία δικαίωσε αυτούς που πριν από 10 χρόνια πίστευαν ότι πρέπει να επενδύσουμε σε κάτι μακροπρόθεσμα ανταγωνιστικό, όπως η βιο-μηχανική (και τους δικαίωσε), ποιος φταίει που τίποτε δεν πράξαμε; Ποιος φταίει που τα κονδύλια που είχαμε την ελευθερία να προσδιορίσουμε πώς να τα διαχειριστούμε, αλλά και που ήταν και με τους όρους της Κοινότητας επιλέξιμο να τα δώσουμε σε όποιες επενδύσεις τεχνολογίας αιχμής αποφασίζαμε ως χώρα, εμείς επιλέξαμε απλά να τα

μοιράσουμε στους "δικούς μας" και να έχουμε τα πενιχρότερα των αποτελεσμάτων (σε σχέση πάντα με τα ποσά που δαπανήθηκαν);

Ποιος φταίει που οι (τότε) φωνές περί ανταγωνιστικότητας των βιοτεχνολογιών μετά από 10 και πλέον χρόνια (δηλαδή σήμερα) έμειναν γραφικές παραφωνίες; Για ποιο λόγο δεν προσπαθήσαμε, έστω, να κάνουμε κάτι σε περιοχές όπως η βιοτεχνολογία, όπως η σύνθεση και αναγνώριση φωνής από υπολογιστή, όπως η εικονική πραγματικότητα, που τότε φάνταζαν απόμακρες και σήμερα είναι ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα άλλων; Ήταν "λάθος στρατηγική"; Θα δεχόμασταν το "λάθος", καθότι "λάθη" κάνουν όλοι και είναι εύκολο εκ των υστέρων να "σχολιάζουμε", αλλά δύσκολο να προβλέψουμε σωστά. Δηλαδή προβλέψαμε, αλλά όχι "σωστά"; Προβλέπαμε και προγραμματίζαμε, όταν δίναμε τα κοινοτικά χρήματα σε σεμινάρια επιμόρφωσης στους Δήμους και εκείνοι αγόραζαν αποριματοφόρα κάνοντας κάποια πενιχρά "σεμινάρια-προσχήματα"; Προγραμματίζαμε μόνο που αστοχήσαμε, όταν επιδοτούσαμε εκατοντάδες "ιατρικά πληροφοριακά συστήματα" και σήμερα ακόμη γνωρίζουμε ποια είναι η κατάσταση (και) της πληροφορικής στη Δημόσια υγεία;

Είχαμε απλά "λανθασμένες εκτιμήσεις για το μέλλον" όταν μοιράζαμε την πίτα έτσι ώστε όλοι να πάρουν "κάτι" στις επιχειρήσεις, στα Υπουργεία, στις γενικές γραμματείες, στα ΑΕΙ, στα Ινστιτούτα και τους "εποπτευόμενους φορείς" που ξεφύτρωναν ως μανιτάρια; Διότι, επαναλαμβάνουμε, αν ήταν έτσι τα πράγματα, τότε το σφάλμα είναι δικό μας που κάνουμε (και) εκ των υστέρων τέτοια κριτική. Τα πράγματα, όμως, αγαπητοί αναγνώστες, μόνον έτσι δεν ήταν. Δεν ήταν που είχαμε λάθος ή άστοχη στρατηγική, ήταν που δεν είχαμε καθόλου στρατηγική. Καθότι δεν μας απασχολούσε (ως χώρα) τίποτε, παρά μόνο η "κυκλοφορία των επιδοτήσεων στην αγορά". Αυτή ήταν, τουλάχιστον στην πράξη, όλη και όλη η ερευνητική μας πολιτική. Δεν τόλμησε κανείς από τους μοιράζοντες, καν να σκεφτεί να πει "εσείς δεν θα πάρετε, διότι θα δώσουμε τα χρήματα εκεί που θέλουμε να επενδύσουμε". Εδώ που τα λέμε, και να το σκεφτόταν δεν θα το έλεγε διότι αφ' ενός θα απολυόταν από τον κύριο "πολιτικό προϊστάμενο", αφ' ετέρου θα κατηγορείτο από όλους ότι "τα παίρνει" από εκεί που προωθεί τις επιδοτήσεις.

Όπως και να 'χει, οι άλλοι δούλευαν τόσα χρόνια με χρήματα σαν και αυτά που εμείς "καταναίμαμε" και ανακοίνωσαν πρώτοι την αποκωδικοποίηση του ανθρώπινου DNA. Το θέμα είναι και από μόνο του τεράστιο, οι πλευρές πολλές και οι συζητήσεις ήδη έχουν ανοίξει, με την γραφική νοοτροπία των ελλήνων image makers να θέλουν να συμμετέχουν σε αυτές οι ηθοποιοί και τα φωτομοντέλα. Το "τρένο της πληροφορικής" έγινε διαστημόπλοιο και πέταξε, οι πάλαι ποτέ "επικάιρες και στρατηγικές" περιοχές κατακτήθηκαν και από το άμεσο μέλλον θα είναι αυτές στο προσκήνιο. Ολοένα και περισσότεροι θα επικεντρώνουν την προσοχή τους στη γονιδιακή-θεραπεία και ολοένα και λιγότεροι στον Pentium 14 που θα κυκλοφορήσει. Με δυο λόγια, το σύστημα φαίνεται να συγκλίνει (το πού, αφήνεται ως άσκηση για την παραλία) και εμείς στην καλύτερη περίπτωση να το παρακολουθούμε από μακριά. Καλό μας καλοκαίρι.